Son Derece Normal Bir Persembe

Berfin Nida Öztürk

I. PERŞEMBENİN KURALLARI

Şehirde perşembeler artık hava durumundan sayılıyordu. Pazartesi rüzgârlı, salı parçalı bulutlu, çarşamba yer yer sağanak, perşembe ise son derece normaldi. Belediyenin resmî tahmin uygulamasında bunun için özel bir simge vardı: dört köşesi eşit bir kare. İnsanlar kareye bakıp şemsiyelerini evde bırakır, toplu taşımaya biner, birbirlerine ölçülü bir gün dilerdi. Hava güneşli de olsa kar da yağsa, perşembenin normal olduğu kabul edilirdi. Herhangi bir itiraz meteorolojik değil, ahlaki sayılırdı.

Sezgin Akar, Normal Günler Uyum Dairesinde düzeltmen olarak çalışıyordu. Görevi, vatandaşların alışılmadık olaylarla ilgili tutanaklarında geçen sarsıcı ifadeleri biraz yatıştırmaktı. “Gökyüzü ortadan yarıldı” yerine “görüş mesafesinde olağandışı açıklık”, “köprü kayboldu” yerine “geçici ulaşım süreksizliği” yazardı. İşini kötü yapmıyordu. Aksine, cümleleri yumuşatma konusunda öyle başarılıydı ki bir seferinde yangın ihbarını “yerel sıcaklık artışı”na çevirmiş, binadaki herkes itfaiyeyi aramak yerine penceresini açmıştı. Olay nedeniyle kendisine uyarı değil teşekkür belgesi verilmişti: panik yayılmasını önlemişti.

O perşembe Sezgin, saat yedi kırk altıda uyandı. Bu saat her günkü saatinden altı dakika erkendi. Birçok insan bunu önemsiz bulurdu. Oysa duvarındaki takvim perşembeyi zaten normal ilan etmişti; altı dakika fazla

dikkat çekiciydi. Sezgin yatağın kenarına oturdu, saati düzeltti, sonra neden düzelttiğini düşündü. Duvar saati sekizi gösteriyor, kol saati yediyi, telefonu ise onun henüz uyanmadığına dair bir bildirim yayımlıyordu. Telefonun ekranında küçük harflerle “Lütfen uykunuzdan ayrılmayınız” yazıyordu.

Sezgin bu uyarıyı kapattı. Mutfakta ekmek kızartma makinesine iki dilim yerleştirdi. Makine, yanık ekmek değil tertemiz bir makbuz çıkardı. Makbuzda “Kahvaltınız usulüne uygun tamamlanmıştır” yazıyordu. Altında imza için boşluk bırakılmıştı. Sezgin makbuzu imzalamadı. Kendisi açken kahvaltısının tamamlandığına dair bir belgeyi imzalamak, ona nedense doğru gelmedi. Sonra dairedeki hiçbir şeyin onu beklemeye niyetli olmadığını görüp ceketini aldı.

Sokağa çıktığında yolun köşesindeki dev kent saati, tam da herkesin geçtiği yaya geçidine bakıyordu. Saatin akrebi on bire, yelkovanı dörde yakın duruyordu. Saniye kolu ters yönde dönüyor, ama kimse buna dikkat etmiyordu. Daha kötüsü, bir adam saate baktıkça yaşlanıyor, uzaklaşınca eski hâline dönüyordu. Sezgin bu adama seslenecek oldu. Sonra kendi mesleğini hatırladı ve yalnızca “Günaydın” dedi. Adam “Belli olmaz” diye cevap verdi. Bu, perşembe sabahı için sakıncalı bir cevaptı.

II. NORMALİN TUTANAĞI

Dairede çalışanların bütün kravatları aynı renkti: kurşuniye yakın, nezaketle seçilmiş bir lacivert. Müdür Vedat Varol kravat kullanmaz, kravatın daima kullanıcısını yarı yolda bıraktığını söylerdi. Sabah toplantısında önündeki dosyaya vurarak söze başladı: “Bugün perşembe. Bu, birbirimize verdiğimiz bir sözdür. Sözlerimizi tutacağız.” Ardından masada bulunan herkese birer kâğıt dağıtıldı. Kâğıtların başlığı “Beklenmeyen Şeyler Olmamıştır Beyanı” idi.

Sezgin kâğıdı okuyunca durdu. İmza bölümünün hemen üzerinde şöyle yazıyordu: “İmzalayan kişi, bugünün geçmişte ve gelecekte hiçbir sıra dışı unsur içermediğini kabul eder.” Sezgin elini kaldırdı. “Geleceği nasıl kabul edeceğiz?” diye sordu. Vedat Bey onu uzun uzun süzdü. “Soru işaretleri de olağandışılığın küçük kuzenidir, Akar,” dedi. “Mümkün olduğunca kullanmayın.”

Toplantı bittiğinde merkez santralden telefon geldi. Tramvaylar son durakta değil, bütün duraklarda aynı anda durmuştu. Duraklarda bekleyenler camların ardından birbirlerini görüyor ama hiçbirinin tramvaya binmesi gerekmiyordu; çünkü içerideki yolcular da durakta olduklarını söylüyordu. Operatör, bunun nasıl kaydedileceğini sordu. Sezgin kısa bir süre sustu. Sonra “Yolcu ve araç arasında geçici yer değiştirme kararsızlığı” yazdırdı. Santraldeki kadın rahatladı. “Oh,” dedi. “Böyle söyleyince çok daha az korkunç oluyor.”

Ardından okul müdürlerinden ihbarlar gelmeye başladı. Çocuklar matematik dersinde üçten sonra dört gelmediğini iddia ediyordu. Öğretmen bunu tahtada gösterdiğinde üçten sonra küçük bir kapı çizilmiş, kapının ardında da çarşamba yazılmıştı. Sınıfın tamamı kapının açılmasını bekliyordu. Sezgin “geçici müfredat kayması” notunu düştü. O sırada yan masadaki arkadaşı Nesrin, çekmecesinden bir muz çıkardı. Muzun kabuğunu açtığında içinden başka bir muz değil, üzerinde kendi adı bulunan bir dilekçe çıktı. Nesrin dilekçeyi sessizce buruşturdu. “Aç değilmişim,” dedi.

Öğleye doğru şehrin merkezindeki saat durdu. On ikiye beş kala yelkovan yerinde sabit kaldı. Dakikalar ise ilerlemeyi sürdürdü; işin tuhafı, insanlar bunu fark etti. Marketlerde öğle indirimleri başladı, kapanış anonsları yapıldı, toplantı odalarında akşam çayı dağıtıldı. Belediyeye bağlı bütün ekranlar hâlâ on ikiye beş kalayı gösteriyordu. Sistem sorunu düzeltmek için saatin üzerine sanal bir açıklama yerleştirdi: “Zaman akışı mevcuttur. Görüntü temsilîdir.”

Sezgin öğleden sonra ilk kez kendi masasındaki dijital saate baktı. Saat ona “Bu bilgi sizin yetki alanınızda değildir” dedi. Yazıyı kimin gönderdiği belli değildi. Dairenin sunucusunda böyle bir uyarı bulunmuyordu. Sezgin masadan kalkıp Nesrin’e gitti. “Bir şeyler yanlış,” dedi. Nesrin dudaklarını kıpırdatmadan, “Biliyorum,” diye cevap verdi. “Ama bugün yanlış olan şeyleri açıklamaya çalışırsak yarın da burada oluruz.”

III. SIRADANLIK KOMİSYONU

Saat üçte Olağanüstü Olağanlık Komisyonu toplandı. Davetliler arasında meteoroloji uzmanı, belediye sözcüsü, iki reklamcı, üç hukuk müşaviri ve bir davranış danışmanı vardı. Davranış danışmanı toplantının başında herkesin yüzüne baktı ve “Kaygı belirtileriniz normalin biraz üzerinde,” dedi. Sonra bu cümlenin tutanağa geçmemesini rica etti.

Gündem tek maddelikti: Şehirde meydana gelen olayların resmî olarak meydana gelmemiş sayılması. Belediye sözcüsü buna “algısal temizlik” diyordu. Hukuk müşaviri, “Varlığı kabul edilmeyen olayların mağdurları nasıl tazmin edilecek?” diye sordu. Reklamcılardan biri parlak bir çözüm sundu: “Olayı yok sayarız, fakat mağduriyeti kampanyaya dönüştürürüz. Mesela ‘Bu perşembe hiçbir şey olmadı, yine de yanınızdayız.’” Komisyon bu sloganı alkışladı. Bir tek Sezgin alkışlamadı. Zaten alkışlaması için çağrılmamış, yazılanları dil bakımından düzeltmesi için davet edilmişti.

O sırada odanın kapısı açıldı. İçeri giren yaşlı temizlik görevlisi, elinde küçük bir karton kutu taşıyordu. “Bunu koridorda buldum,” dedi. Kutunun içinde kaybolmuş dört dakika vardı. Kimse bunun nasıl mümkün olduğunu sormadı, çünkü odada bulunan herkes kutuya bakınca neyle karşı karşıya olduğunu anlamıştı. Dakikalar eşya değildi; daha çok, birinin söylemek isteyip söyleyemediği

dört cümle gibi duruyordu. Kutuya yaklaşanların yüzünde bekledikleri bir telefon görüşmesinin, kaçırdıkları bir otobüsün, geç kalınmış bir vedanın ifadesi belirdi.

Vedat Bey ayağa kalktı. “Bunlar gerçek olmayabilir,” dedi. Temizlik görevlisi kutunun kapağını kapatıp açtı. Dakikalar hâlâ oradaydı. “Olmayabilir,” dedi kadın. “Ama paspasın altında duruyorlardı. Orayı temizlemem gerekiyordu.” Bu söz komisyonda kimsenin hoşuna gitmedi. Çünkü yaşlı kadın, onların bütün tartışmasını bir süpürge hareketine indirgemişti.

Sezgin kutuya biraz daha yaklaştı. İçindeki dört dakikadan biri onu tanıdı. Bunu aklıyla değil, içinden geçen bir sızıyla anladı. Dört yıl önce babasının son telefonunu açmamıştı; toplantıdaydı, rapor yetiştiriyordu, saatine bakıp sonra arayacağını düşünmüştü. O “sonra” hiç gelmemişti. Şimdi karşısındaki dakikaya bakınca, babasının sesini değil, sesi duymadan geçen o kısacık süreyi hatırladı. Kaybedilen zaman, bazen en iyi ne kadar kısa olduğundan anlaşılırdı.

Komisyon sonunda kutuyu mühürlemeye karar verdi. Karar cümlesi şöyledi: “Dört dakikanın yetkisiz dolaşımı, perşembenin normalliğini etkilemez.” Sezgin bu cümleyi redakte etmek üzere önüne gelen dosyada gördü. Kalemini aldı. “Yetkisiz” sözcüğünün üstünü çizdi. Sonra bütün cümlenin üstünü. Hayatında ilk kez, işini

yapmanın bir şeyi gizlemek anlamına geldiğini bu kadar açık hissediyordu.

IV. KÜÇÜK BİR İTİRAZ

Sezgin akşamüstü koridora çıkıp kutuyu aradı. Güvenlik odasında değildi. Arşive götürülmemişti. Kapıcının odasında da yoktu. Nihayet binanın arka çıkışında aynı temizlik görevlisini buldu. Kadın sigara içmiyor, yalnızca sigara içen birini bekler gibi boşluğa bakıyordu. “Kutuyu neden arıyorsunuz?” diye sordu. Sezgin önce cevap veremedi. Sonra “Bir dakika bana ait olabilir,” dedi. Kadın başını salladı. “Kimse vakti sahiplenmez evladım. Herkes sadece kaybettiği vakitleri kendisinin sanır.”

Kadının adı Belkıs’tı. Otuz iki yıldır belediye binalarını temizliyordu. Daire adlarının değişmesine, müdürlerin gitmesine, bir yıl tuvaletlerin ‘hijyen deneyim alanı’ diye adlandırılmasına, başka bir yıl da bütün çöp kovalarının verimlilik nedeniyle kaldırılmasına tanık olmuştu. “İnsanlar adına karar verilen şeyleri pek sever,” dedi Belkıs. “Zaman adına karar verilmesini de severler. Ama vakit kendi kafasına göre davranır.”

Sezgin kutuyu tekrar görmek istedi. Belkıs cebinden küçük bir anahtar çıkarıp arka depoya götürdü. Kutuyu rafın altına yerleştirmişti. Sezgin kapağı açınca dört dakika değil, üç dakika gördü. “Biri eksilmiş,” dedi. “İşini bitirdi,” dedi Belkıs. “Kimin?” Kadın omuz silkti. “Belki birinin geç kalmadığı bir yer vardır artık.”

Sezgin kutudan bir dakikayı almadı. Çünkü onu alırsa ne yapacağını bilmiyordu. Babasını geri arayamazdı.

Geçmişi onarmak, belediyenin yaptığı gibi tarihi başka kelimelerle anlatmaktan ibaret olabilirdi. Yine de kutunun orada durmasının önemli olduğunu düşündü. Görünmeyen bir kayıp, yokluğundan çok, kimsenin ondan söz edememesi yüzünden büyürdü.

Tam bu sırada telefonuna resmî bir bildirim geldi: “Perşembe değerlendirmesi başlamıştır. Bugünün normal geçtiğini onaylamak için EVET yazınız.” Altında küçük bir not bulunuyordu: “Cevap vermeyenlerin onayı varsayılacaktır.” Sezgin ilk kez geri dönüş yaptı. Ekrana yalnızca “Hayır” yazdı. Mesaj gönderildi, sonra geri geldi. “Bu seçenek desteklenmiyor.” Bir daha yazdı. Aynı yanıt. Sonra telefonunu kapatıp en yakın belediye ekranına yürüdü.

V. DUYURULMAYAN ŞEY

Kent meydanında büyük saatin önünde küçük bir kalabalık birikmişti. Saat on ikiye beş kalayı göstermeyi sürdürüyordu; akşam olmuş, dükkânlar kapanmış, sokak lambaları yanmıştı. Buna rağmen herkes günün bitmesini bekliyordu. Çünkü perşembenin bittiğini ilan eden resmî bir bildirim gelmemişti. İnsanlar evlerine dönmek için bile prosedür arıyordu.

Sezgin kalabalığın yanındaki panoya çıktı. Normalde reklam yayınlayan ekranın kablosunu kimse fark etmeden çıkardı, kendi dizüstü bilgisayarını bağladı. Ekranda büyük harflerle tek bir cümle belirdi: “BUGÜN NORMAL DEĞİLDİ.” İlk anda kimse hareket etmedi. Ardından bir adam kahkaha attı. Bir kadın ağladı. Yaşlı biri, “Ben de öyle düşünüyordum,” dedi; bunu itiraf etmek ona sanki yıllardır sakladığı bir hastalığın adını öğrenmiş gibi iyi gelmişti.

Bir başkası “Normal olmaması suç mu?” diye sordu. Sezgin cevap vermedi, çünkü buna ilişkin yönetmeliği gerçekten bilmiyordu. Sonra kalabalıktan insanlar konuşmaya başladı. Birinin oturduğu bina sabah iki sokak ileriye taşınmıştı. Birinin annesi öğlen boyunca onun çocukluk adıyla konuşmuş, sonra hiç hatırlamamıştı. Bir eczacı, bir şişe ilacın içinde geçen seneki yazı bulmuştu. Öğretmen, tahtadaki küçük kapının çarşambaya değil, öğrencilerin ertesi gün korkmadan gireceği bir sınıfa açıldığını söyledi. Hepsi

birbirinin sözünü kesti. İlk defa kimse onları düzeltmiyordu.

Belediyenin sözcüsü meydanı arayıp yayını durdurmalarını istedi. Sezgin telefonu açmadı. Vedat Bey aradı. “Akar, böyle yaparak bir günü bozduğunuzun farkında mısınız?” dedi. Sezgin saate baktı. “Gün zaten bozuktu,” dedi. “Biz yalnızca onun iyi olduğunu söyleyip duruyorduk.” Vedat Bey kısa bir sessizlikten sonra telefonu kapattı. Belki söyleyecek bir şey bulamamıştı. Belki de ilk kez bir cümleyi değiştirmeden olduğu gibi bırakmıştı.

Saatin saniye kolu aniden durdu. Sonra ileriye doğru bir adım attı. Ardından bir tane daha. Kalabalık alkışlayacak gibi oldu ama alkış çıkmadı; herkes kendi sesini dinliyordu. Saat ilk kez doğru zamanı göstermedi. Bunun yerine, o an orada bulunanların hissettiği zamana benzeyen bir yerde durdu. Herkes için farklıydı. Kimisi uzun bir gecenin, kimisi henüz başlamış bir sabahın içindeydi. Hiçbiri ötekine saatini dayatmadı.

VI. CUMA

Ertesi sabah şehir cuma gününe uyandı. Resmî uygulama, perşembe hakkında kısa bir bildiri yayımladı: “Dün yaşanan olağandışı durumların normal bir gün içinde gerçekleştiği teyit edilmiştir.” Kimse bu cümleden bir şey anlamadı. Belediyenin hukuk birimi çok memnundu. Açıklamanın hem hiçbir şeyi kabul etmediğini hem de olabilecek bütün sorumlulukları kapsadığını düşünüyorlardı.

Sezgin işe gittiğinde masasının kaldırıldığını gördü. Yerine küçük bir saksı konulmuştu. Saksının altındaki kartta “Sözcüklerin Korunmasına Katkıları İçin” yazıyordu. İşten çıkarıldığını düşünerek insan kaynaklarına indi. Görevli, “Kurumumuzla olan bağınız sonlandırılmadı,” dedi. “Ancak düzeltmen kadrosu değişti. Bundan böyle düzeltilecek şeyleri değil, olduğu gibi bırakılabilecek şeyleri seçeceksiniz.” Sezgin bunun terfi mi ceza mı olduğunu sordu. Kadın bilgisayara baktı. “Henüz kategori açılmamış,” dedi.

Öğle arasında Nesrin’le birlikte dışarı çıktı. Meydandaki saat çalışıyordu ama bir dakika gerideydi. Nesrin buna dikkat çekince Sezgin gülümsedi. “Bırakalım,” dedi. “Bir dakika geride olması, kimsenin hayatını kısaltmıyor.” Sonra babasının numarasını telefondan sildiği günü düşündü. O gün kendisini güçlü saymıştı. Şimdi aslında yalnızca bir boşluğu yönetilebilir kılmak istemiş

olduğunu fark ediyordu. İnsan bazen, bazı eksiklerin ömür boyu eksik kalacağını kabul ederek büyür.

Meydana çıktıklarında Belkıs onları bekliyordu. Elinde küçük kutu vardı. Kapağını açtı. İçinde hiçbir şey görünmüyordu. “Dakikalar nerede?” diye sordu Sezgin. “Sahiplerine dönmediler,” dedi Belkıs. “Yalnızca artık saklanmıyorlar.” Sonra kutuyu çöpe attı. Sezgin kutunun neden bu kadar hafif ses çıkardığını merak etti. Belkıs onu duymuş gibi cevap verdi: “Boş şeyler de her zaman boş değildir.”

Akşam Sezgin eve gidip ekmek kızartma makinesine yeniden iki dilim koydu. Bu kez makine ekmek çıkardı; biri fazla kızarmış, diğeri neredeyse çiğdi. İkisinin de üstüne peynir koyup yedi. Sonra yediyi gösteren duvar saatine baktı; gerçek saat sekizdi. Saatin ayarını düzeltmedi. Pencerenin önüne oturup sokağı dinledi. Uzakta biri bağırıyor, bir çocuk gülüyor, otobüs bekleyenler söyleniyordu. Şehir normal değildi. Gün de normal değildi. Buna rağmen hayat hiçbir onay beklemeden devam ediyordu.

Sezgin bunun iyi bir son olup olmadığını bilmiyordu. Zaten iyi sonların da bir değerlendirme formuna ihtiyaç duyması gerektiği fikrinden usanmaya başlamıştı. Mutfağa gidip çaydanlığı ocağa koydu. Tam su kaynayacakken ekmek kızartma makinesi bir makbuz çıkardı. Üzerinde bu kez yalnızca tek cümle yazıyordu:

“Yarın belirsizdir.” Sezgin makbuzu buzdolabına astı. İlk kez bir resmî uyarıyı değiştirmeye ihtiyaç duymadı.